

Brochure gemeenteraadsverkiezingen 2026

Ouderenzorg op de lokale politieke agenda

Inhoudsopgave

Inleiding	4	Lobby/belangenbehartiging	15
		Lobbydoel	16
Gemeentelijke politiek	5	Juiste boodschap	17
Gemeenteraadsleden	6	Juiste moment	18
Gemeenteraad	7	Juiste persoon	19
College van burgemeester en wethouders	8		
Ambtenaren	9	Gemeenteraadsverkiezingen 2026	20
		Verkiezingsprogramma's	21
De reikwijdte van gemeentelijke politiek	10	Kandidatenlijst	22
De invloed van gemeentelijk beleid op de (ouderen)zorg		Campagne	22
in de regio	11	Na de verkiezingen: coalitieonderhandelingen	23
Wet maatschappelijke ondersteuning	12	Voorbeeld moties	24
Woningbouwbeleid	13	Succesfactor en valkuilen	25
Budget van gemeente	14		

Voorwoord

Beste lezer,

Op 18 maart 2026 zijn er opnieuw gemeenteraadsverkiezingen in Nederland. Een belangrijk moment waarop wij als inwoners bepalen welke koers onze gemeente de komende jaren inslaat. Voor de ouderenzorg zijn deze verkiezingen belangrijker dan ooit. De vergrijzing neemt toe en daarmee groeit de druk op de zorg en de huisvesting voor ouderen. We staan als samenleving voor de grote opgave om de ouderenzorg toekomstbestendig te maken.

Gemeenten spelen daarbij een cruciale rol. Sinds de decentralisatie van het sociaal domein in 2015 ligt niet alleen meer zeggenschap, maar ook een grote verantwoordelijkheid bij de lokale politiek. Gemeenteraden beslissen over beleid dat direct invloed heeft op de ondersteuning, zorg en leefomgeving van ouderen. Juist daarom is het van belang dat ook de stem van zorgorganisaties, medewerkers en cliënten wordt gehoord in aanloop naar de verkiezingen.

Deze brochure helpt u om die stem kracht bij te zetten. U vindt hierin handvatten om een lokale lobby vorm te geven,

inzicht in hoe besluitvorming binnen gemeenten werkt en tips om op het juiste moment het gesprek aan te gaan met lokale politici. Want een effectieve lobby vraagt om voorbereiding, aandacht en vooral: een tijdige start.

ActiZ blijft zich landelijk inzetten voor haar leden in het politieke en publieke debat, maar de gemeenteraadsverkiezingen bieden ook voor zorgorganisaties zelf een bijzondere kans om ook lokaal invloed uit te oefenen. Samen kunnen we ervoor zorgen dat ouderenzorg een vaste en zichtbare plek krijgt op de agenda van de gemeentepolitiek.

Ik wens u veel leesplezier en een succesvolle lobby toe.

Anneke Westerlaken

Voorzitter ActiZ, branchevereniging van zorgorganisaties

Inleiding

Op 18 maart 2026 vinden er verkiezingen plaats in meer dan 340 gemeenten in Nederland. Een spannende periode waarin bewoners mogen beslissen waar hun gemeente de komende vier jaar aan gaat werken.

In 2015 vond een decentralisatie van overheidstaken plaats, waardoor taken op het gebied van jeugdzorg, werk & inkomen en zorg & ondersteuning zijn overgeheveld van het rijk naar de gemeenten. Gemeenten kregen door deze ontwikkeling veel zeggenschap. Hoe dit er lokaal uit ziet is hiermee een belangrijk politiek onderwerp geworden tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. Een onderwerp waar u, als (ouderen)zorgorganisatie, nadrukkelijk uw stem kan laten horen. In deze brochure is eenvoudig en doelmatig uitgelegd hoe de gemeente en gemeenteraadsverkiezingen werken. Welke facetten het doorloopt, wie wat doet en waar de gemeente voor verantwoordelijk is omtrent de lokale (ouderen)zorg. Daarnaast zet het uiteen hoe u als (ouderen)zorgorganisatie voor de zorg voor ouderen kan lobbyen en op deze manier de (ouderen)zorg hoog op de lokale politieke agenda kan krijgen in uw gemeente.

.....

Hoe ziet de gemeentelijke politiek eruit ?

De gemeentelijke politiek kent verschillende spelers die elk hun eigen rol en taak hebben.
In dit hoofdstuk stellen we ze aan u voor.

Gemeenteraadsleden

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen stemt de bewoner van de gemeente niet alleen op een politieke partij en daarmee zijn of haar politieke voorkeur voor de komende vier jaar, maar ook wie er een plek krijgt in de gemeenteraad. Als direct gekozen vertegenwoordigers van de gemeente-bewoners zijn zij het belangrijkste bestuurlijke orgaan van een gemeente. Ze bepalen de kaders van het gemeentelijk beleid en controleren het college van burgemeester en wethouders (B&W) op de uitvoering van het beleid. Wat de lokale politiek kenmerkt is dat de gemeenteraadsleden vaak dichtbij de burger staan. De functie van gemeenteraadslid is namelijk parttime en de meesten houden er een tweede baan in de lokale gemeenschap op na. Maak daarom gebruik van uw eigen persoonlijke netwerk als u een gemeenteraadslid wilt benaderen voor bijvoorbeeld een werkbezoek.

Voor het vervullen van hun taak als gemeenteraadsleden beschikken ze over de volgende instrumenten:

- Het recht van initiatief: *een raadslid kan onderwerpen op de agenda van de raad plaatsen.*
- Het recht van amendement: *een raadslid kan vragen om onderwerpen te wijzigen.*

- Het recht van vragen: *een raadslid kan zowel mondelinge als schriftelijke vragen stellen.*
- Het recht van interpellatie: *een raadslid kan de raad verzoeken of hij vragen mag stellen over een onderwerp dat niet op de raadsagenda staat.*
- Het recht op informatie: *het college heeft de plicht de raad actief en passief te informeren.*
- Het recht op onderzoek: *vergelijkbaar met het recht van enquête van Tweede Kamerleden, de gemeenteraad kan hiermee het door het college gevoerde beleid onderzoeken.*

De gemeenteraad heeft ook een aantal eigen bevoegdheden, zoals:

- Het maken van verordeningen: *gemeentelijke regels waaraan alle bewoners in een gemeente zich te houden hebben.*
- Het vaststellen van de begroting en jaarrekening.
- Het bepalen van de hoogte van gemeentelijke tarieven en belastingen.

Moties en amendementen

Wat is een motie?

Een motie is een verzoek, wens of opdracht van een raadslid aan het college om iets te doen of te onderzoeken. Over een motie wordt tijdens de raadsvergadering gestemd. Stemt de meerderheid van de raadsleden voor de motie dan is deze aangenomen. Het college bepaalt zelf of ze de motie wel of niet gaat uitvoeren.

Wat is een amendement?

Een amendement is een voorstel van een raadslid om een vastgestelde verordening of conceptbesluit zoals voorgesteld door het college aan de raad te veranderen. Over een amendement wordt tijdens de raadsvergadering gestemd. Stemt de meerderheid van de raadsleden voor het amendement dan is deze aangenomen en wordt het conceptbesluit dus aangepast. Een aangenomen amendement kan door het college niet naast zich neer worden gelegd.

Gemeenteraad

De gekozen vertegenwoordigers in een gemeente vormen de gemeenteraad. Zij komen minimaal één keer per maand bij elkaar. Dit is een openbare vergadering. Tijdens de vergadering hebben de raadsleden onder andere het recht om mondeling (schriftelijk kan ook) vragen te stellen aan het college. In de gemeenteraad verenigen de raadsleden van dezelfde politieke partij zich in een fractie. Normaliter zijn raadsleden van dezelfde fractie allemaal eensgezind. Deze ‘fractiediscipline’ geldt zeker voor belangrijke beslispunten. Voor de (ouderen)zorg kan dit bijvoorbeeld een onderwerp zijn zoals het bouwen van nieuwe verpleeghuislocaties.

Naast de raadsvergadering komen de raadsleden ook in kleinere aantallen bij elkaar in raadscommissies of thema-commissies. Hier worden lokale onderwerpen behandeld die onder eenzelfde thema vallen. Zoals financiën, mobiliteit of wonen. De raadsleden die zitting nemen in zo’n vergadering vertegenwoordigen hun fractie. Zij worden een portefeuillehouder genoemd. In uw eigen lobby is het interessant om te inventariseren wie er in de commissie zit met het onderwerp (ouderen)zorg, wonen of Wmo. Daarnaast biedt de commissie-vergadering ook de mogelijkheid om uw stem te laten horen. Voorafgaande vindt er namelijk een inspraak-

procedure plaats. Hier krijgt een gemeentebewoner of lokale organisatie de mogelijkheid om de commissie toe te spreken of een onderwerp op de agenda te plaatsen.

Tot slot krijgt de raad ondersteuning van de raadsgriffier. De griffier organiseert het politieke proces. Wilt u bijvoorbeeld een brief sturen aan de gehele gemeenteraad, dan is het handig om hiervoor de griffie te benaderen. Ook kan hij of zij helpen bij vragen over het agenderen van onderwerpen of hoe het politieke proces in uw gemeente werkt.

Hoe ziet een gemeenteraad eruit?

Er zijn grote verschillen tussen gemeenteraden in Nederland, bijvoorbeeld in samenstelling: in de ene gemeente zijn er vrijwel alleen lokale partijen, in de andere gemeente vooral lokale afdelingen van de landelijke partijen. Daarnaast verschilt de grootte: de kleinste gemeenteraad in Nederland telt 9 zetels, de grootste gemeenteraad telt 45 zetels. Hoe meer inwoners een gemeente heeft, hoe meer zetels er in de gemeenteraad te verdelen zijn.

Kijk op de website van uw eigen gemeente om meer informatie te vinden over de samenstelling van uw gemeenteraad.

College van burgemeester en wethouders

Het college van B&W vormt het dagelijks bestuur van de gemeente. Het voert de besluiten van de gemeenteraad uit en legt verantwoording af aan de gemeenteraadsleden. Binnen de, door de raad gestelde kaders, heeft het college alle bestuursbevoegdheden. Het mag dus zelfstandig allerlei praktische beslissingen nemen (bijvoorbeeld de verkoop van een stuk grond). De raad voert daar achteraf controle op uit. Het college is ook verantwoordelijk voor het handelen van de ambtenaren werkzaam voor de gemeente.

Burgemeester

De burgemeester wordt benoemd door de Koning, op voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken na aanbeveling door de gemeenteraad. De benoeming is voor een periode van zes jaar. De burgemeester is voorzitter van zowel de gemeenteraad als van het college. In die functie leidt de burgemeester de vergaderingen van de gemeenteraad. Daarnaast is de burgemeester eindverantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid.

De functie van burgemeester heeft ook een symbolische waarde, hij of zij staat boven de partijen en is het boegbeeld van de gemeente. Een werkbezoek van een burgemeester

gaat vaak gepaard met veel media-aandacht. Wilt u media-aandacht krijgen voor een onderwerp van lokale of regionale pers, dan kan het helpen hem of haar uit te nodigen en hier een persbericht over te maken.

Wethouders

De wethouders worden benoemd door de gemeenteraad en voorgedragen door de fracties die de coalitie gaan vormen. Wethouders komen vaak uit de raad, maar regelmatig ook van buiten de politiek. Ze hebben een zittingstermijn van vier jaar, tot de volgende verkiezingen. Tenzij een college tussentijds 'valt' of als er na herindeling eerder nieuwe verkiezingen noodzakelijk zijn. Wethouders willen ook graag zichtbaar zijn en weten wat er speelt in hun gemeente. Daarom staan zij vaak open voor een werkbezoek of het in ontvangst nemen van een petitie. In het dienen van uw belangen moet u zich bijvoorbeeld niet beperken tot alleen de wethouder die gaat over (ouderen)zorg. Ga in gesprek met meerdere wethouders. Bijvoorbeeld de wethouder voor wonen (over zorglocaties die worden gebouwd) of wethouder voor sociaal domein over de Wmo-zorg in de gemeente. Hoe portefeuilles in het college van burgemeester en wethouders zijn verdeeld, verschilt per gemeente.

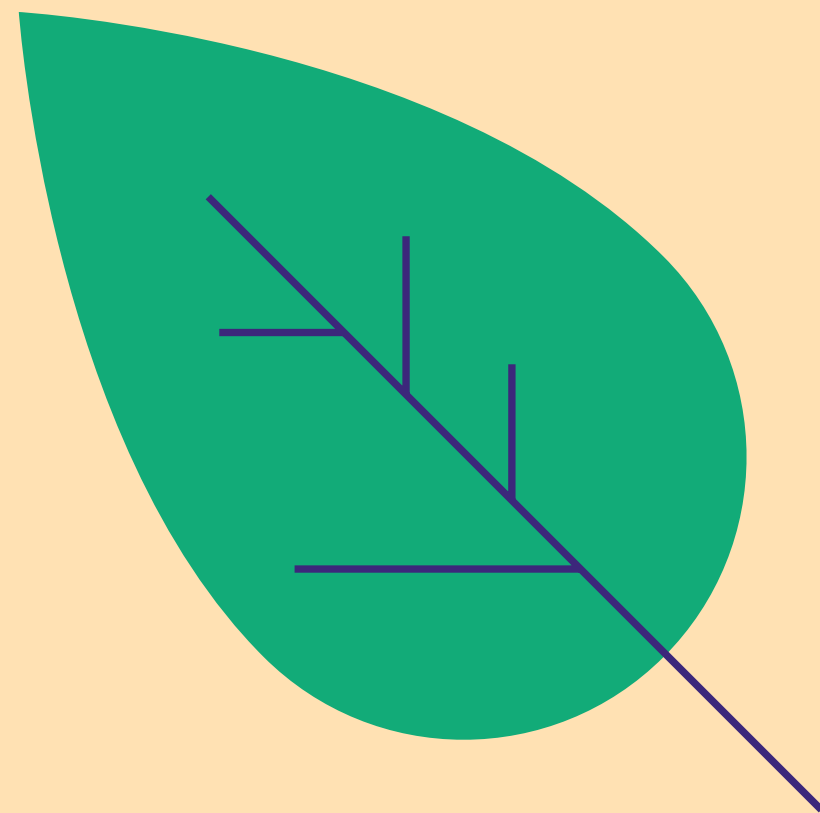

Ambtenaren

Ambtenaren zijn de ruggengraat van de gemeenten. Waar politici vaak na een termijn van vier jaar van het lokale politieke toneel verdwijnen, zijn ambtenaren vaak jarenlang in dienst bij de gemeente. Ze borgen daarmee de continuïteit tussen raadsperiodes. Met hun schat aan ervaring en specialistische kennis op dossier adviseren zij de wethouders, zetten besluiten om in concreet beleid en schrijven stukken voor de gemeenteraad. Daarnaast spelen zij een grote rol bij de afhandeling van allerlei ‘dagelijkse’ beslissingen. De expertise van de ambtenaren is onmisbaar voor de politieke bestuurders en de gemeenteraadsleden. Door hun lange dienstverband is het verstandig om een goede relatie op te bouwen met de ambtenaren van uw gemeente. Ga met hun in gesprek over de uitdagingen waar de (ouderen) zorg in uw gemeente tegenaan loopt en wat uw oplossingen zijn. Dit kan weer bij de verantwoordelijke wethouder belanden.

De reikwijdte van gemeentelijke politiek

De invloed van gemeentelijk beleid op de (ouderen)zorg in de regio

Met het oog op de vergrijzing en oplopende arbeidstekorten in de zorgsector zal de kloof tussen vraag en aanbod van zorg de komende jaren verder uit elkaar groeien. Het stelt onze samenleving voor grote uitdagingen om de (ouderen)zorg toegankelijk en betaalbaar te houden. De gemeenten hebben een belangrijke uitvoerende rol gekregen in deze uitdaging. Met de decentralisatie van het sociale domein, vanuit de landelijke overheid, is het aanbod van voorzieningen dat een gemeente aan haar inwoners moet aanbieden sterk vergroot. Onder dit aanbod vallen allerlei vormen van ondersteuning aan jeugdigen en ouderen. De gedachte hierachter was dat gemeenten hiermee meer samenhang zou kunnen ontwikkelen en meer inclusief beleid vanuit alle domeinen waar een gemeente verantwoordelijk voor is.

Door het overhevelen van deze (zorg)taken naar de gemeenten, beslissen die steeds vaker hoe de (ouderen)zorg in uw regio eruitziet. Daarmee zijn ze een belangrijke speler geworden om uw belangen te dienen en lobbydoelen te behalen. Er zijn verschillende facetten van het gemeentelijk beleid waar u als (ouderen)zorgorganisatie invloed op uit kan oefenen aan de hand van een gerichte lobby(boodschap). We richten ons hier met name op de Wmo, mantelzorgondersteuning en woonbeleid, al horen de jeugdwet (o.a. ook thuisbegeleiding) en participatiewet hier ook bij.

Wet maatschappelijke ondersteuning

De Wmo is een ondersteuning aan inwoners van een gemeente, zodat iedereen kan meedoen in de maatschappij en zoveel mogelijk op eigen kracht zelfredzaam kan blijven. De hulp vanuit de Wmo kent vele vormen. Bijvoorbeeld hulp bij het huishouden, dagbesteding, hulpmiddelen of woningaanpassing. Maar het is veel meer dan alleen een fijn leefklimaat creëren, het ondersteunt zowel de fysieke als mentale gemoedsrust van kwetsbare ouderen. Uw werknemer is het vertrouwde gezicht achter de voordeur. Ze zien de ontwikkeling die een kwetsbare burger doorloopt. Daarmee zijn ze een belangrijke spil bij vroeg-signalering, het versterken van netwerken en eventuele doorverwijzing naar welzijn en/of wijkverpleging. De preventieve werking van dit werk en daar tijdig op bij sturen draagt bij aan het voorkomen van zwaardere en dus duurdere zorg.

Hoewel gemeenten zich moeten houden aan de landelijke regels in de Wmo, organiseren ze zelf hoe de toegang tot hulp en ondersteuning is geregeld. Dat houdt in dat de toegang en uitvoering van de Wmo per gemeente kan verschillen. Gemeenten geven op verschillende manieren invulling aan hun Wmo-beleid. Sommige werken met een speciaal Wmo-loket waar inwoners zich kunnen melden, andere met sociale wijkteams die hulpvragen oppakken. Er zijn ook gemeenten die kiezen voor een resultaatgerichte aanpak, waarbij de zorgaanbieder zelf de indicatie stelt. Met een gerichte lobby(boodschap) kunt u een bijdrage leveren aan het vormgeven van de inhoud van de Wmo-zorg, en toegang tot deze zorg, in uw gemeente.

Landelijke lobbypunten van ActiZ die ook u kunt gebruiken voor uw eigen lobbyboodschap

- Steeds vaker bewegen we ons op het snijvlak van zorg en sociaal domein, waarbij de transformatie van zorg naar ‘gewoon leven’ – de vermaatschappelijking van zorg – centraal staat. Hierbij begint het bij de versterking van de sociale basis en is de samenwerking tussen medisch en sociaal domein van groot belang. Cruciaal hierbij is een hechte samenwerking tussen beide domeinen, zoals ook beschreven in de Visie Eerstelijnszorg 2030. Alleen door te werken vanuit een waarde gedreven systeem, waarin de overheid verbindend optreedt, vertrouwen op wederkerigheid centraal staat en de hulpverlening en financiering echt waarde toevoegen, kan deze transformatie slagen. Meer informatie hierover leest u in dit [position paper ‘Sociaal Domein’](#).
- Ruime aandacht voor **preventie en vroegsignalering**, dat wil zeggen niet alleen leefstijl en medische preventie, maar vooral ook sociale preventie, gericht op het opbouwen van netwerken rond de cliënt en samenwerkingsrelaties tussen organisaties in het sociaaldomein en eerstelijnszorg onderling. Bijna altijd gebeurt dit in samenwerking met anderen: met gemeenten, partners in het veld, woningbouwcorporaties of anderen. Maar altijd met inwoners! Laat je inspireren door deze voorbeelden en bekijk [de preventiebrochure](#).
- Mantelzorgers zijn onmisbaar voor het welzijn van mensen met een beperking en kwetsbare ouderen. Met hun hulp kunnen ze fijner en langer zelfstandig thuis wonen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor **de ondersteuning van de mantelzorgers**. Op landelijk niveau pleit ActiZ ervoor om de mantelzorgondersteuning te verbeteren, bijvoorbeeld met fiscale regelingen zoals mantelzorgverlof, huishoudelijke ondersteuning, dagbesteding of respijtzorg. Zie voor meer informatie de [mantelzorgagenda 2023-2026](#).
- **Sterke vereenvoudiging in de uitvoering**; Administratieve lasten moeten fors naar beneden door standaardisering en regionaal samenhangende inkoop. De gemeentelijke beleidsvrijheid zit te veel in uitvoeringszaken rond inkoop/aanbesteding waardoor te veel energie weglekt in administratie in plaats van de inhoud. Op het [i-sociaal domein](#), een samenwerkingsplatform voor gemeenten en zorgaanbieders, vindt u onder andere informatie over contracteerstandaarden.

Woningbouwbeleid

De ouder wordende samenleving heeft de afgelopen jaren gezorgd voor een nieuwe visie op hoe we de zorg en ondersteuning voor ouderen organiseren. De verantwoordelijkheid wordt niet alleen bij zorgorganisaties gelegd, maar wordt breed gedragen door de maatschappij, waarbij ouderen en hun netwerk zelf een actieve rol spelen. De thuissituatie is daarom het uitgangspunt. De samenredzaamheid zal in de buurt een centrale rol moeten spelen in de zorg en ondersteuning van ouderen. Voor gemeenten ligt er een grote rol om dit te faciliteren.

Woonafspraken

Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) heeft in 2023 het programma Wonen en Zorg voor ouderen gepresenteerd. In 2024 zijn deze afspraken in de Woontop nog aangescherpt in een versnellingsplan. Het gaat om een totaal van 288.000 woningen die in 2030 gerealiseerd moeten zijn die geschikt zijn voor ouderen. Dit zijn levensloopbestendige (nultreden) woningen, geclusterde woningen en zorggeschikte woningen, waarvan de helft via de sociale huur. De Wet Versterking Regie Huisvesting gaat uit van deze afspraken en zorgt voor voldoende betaalbare woningen en een eerlijke verdeling over urgente woningzoekenden. Ouderen en mantelzorgers behoren tot deze urgente groep.

Voor gemeenten komt er een wettelijke taak om in regionale afstemming te bouwen, waarbij ze rekening houden met de urgente groepen. Dit moet gebaseerd zijn op het lokale volkshuisvestingsprogramma (met woonzorgvisie). Bovendien moeten gemeenten (binnen bepaalde kaders) het plaatsen van mantelzorgwoningen toestaan. ActiZ moedigt de zorgaanbieders aan om actief het gesprek met de wethouder(s), ambtenaren en (potentiële) gemeenteraadsleden te voeren omtrent de woningbouwafspraken voor ouderenhuisvesting.

Meer informatie over de goede voorbeelden van woonvormen voor ouderen (met en zonder zorg), het bijdragen aan de woonzorgvisie en het komen tot regionaal afgestemde afspraken, vindt u op de website van het [Aanjaagteam wonen en zorg](#).

Budget van gemeenten

Het budget (ook wel de begroting) dat een gemeente te besteden heeft kan onderling sterk uiteenlopen. Zo werkt bijvoorbeeld de gemeente Amsterdam in 2025 met een budget van 8,2 miljard en kan de gemeente Groningen 1,42 miljard uitgeven. Een gemeente heeft een aantal inkomstenbronnen om de hoogte van het budget te bepalen. Zij ontvangen onder andere geld van de Rijksoverheid uit het gemeentefonds. Waar het geld naartoe gaat mogen gemeenten zelf bepalen, maar hierover moeten zij wel verantwoording afleggen aan de gemeenteraad. Daarnaast ontvangt een gemeente inkomsten van inwoners via algemene belastingen, zoals afvalstoffenheffing en onroerendezaakbelasting. Ook krijgt de gemeente specifieke uitkeringen (SPUK's), die bestemd zijn voor het realiseren van bepaalde beleidsdoelen.

Vanaf 2026 krijgen gemeenten te maken met bezuinigingen. Ze krijgen te maken met een tijdelijke daling van hun inkomsten uit het gemeentefonds. Dit komt doordat het huidige financieringssysteem voor gemeenten en provincies eind 2025 afloopt, terwijl het nieuwe systeem pas in 2027 ingaat. Hierdoor ontstaat er een financieel gat dat grote gevolgen kan hebben voor lokale voorzieningen en investeringen.

Op initiatief van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een denktank het boek [‘Nederland in 2040: een toekomstbeeld’](#) gepubliceerd. Dit toekomstbeeld schetst een gezamenlijk en richtinggevend verhaal dat moet helpen om landelijke en lokale politieke keuzes te maken. Het document biedt inspiratie, inzicht in de visie en koers van gemeenten, en vormt een waardevol vertrekpunt voor het gesprek met uw eigen gemeente.

Belangenbehartiging/lobby

De decentralisatie van de (ouderen)zorg gaat gepaard met een grote beleidsvrijheid voor gemeenten. Bij de ene gemeente verschilt de vormgeving van de wijkteams, bij de andere gemeente de houding ten opzichte van de zorgaanbieders of de inkoopvormen en voorwaarden. Overal is de (ouderen)zorg net iets anders geregeld. Waar de nadruk van uw lokale lobby op moet liggen, hangt dus erg af van de lokale omstandigheden. Met de gemeenteraadsverkiezingen in aantocht ontstaat een unieke gelegenheid om met gerichte lobby het lokale beleid rond (ouderen)zorg bij te sturen naar uw belangen.

Lobbydoel

Onder lobbyen wordt verstaan het bewust en doelgericht beïnvloeden van beslissers en hun omgeving. Lobbyen in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen loont, maar het vereist wel een lange adem en goede voorbereiding. Deze goede voorbereiding begint bij het formuleren van een doelstelling: wat wilt u bereiken met uw lobby? Dit kan een ‘hard’ doel zijn zoals het aanpassen van het gemeentebelief of -budget, of een ‘zacht’ doel zoals het opbouwen van een gedegen en positieve reputatie of relatie met andere partijen.

Het realiseren van het lobbydoel voor uw organisatie kan lastig zijn en blijft vaak steken op een vage formulering. Het kan handig zijn om te kijken naar het meerjarenplan dat voor uw organisatie is gemaakt. Hier heeft u al een aantal weloverwogen en concrete doelstellingen voor de komende jaren opgesteld. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat uw organisatie de tuin wil uitbreiden of de huidige zorglocatie wil uitbouwen. De volgende stap is om te onderzoeken hoe de gemeente kan helpen bij het halen van de doelstellingen in uw meerjarenplan. Het resultaat is de basis van uw lobbydoel. Is een van deze doelstellingen bijvoorbeeld het meer betrekken van mantelzorgers in de zorgtaak van uw cliënten, dan kan de gemeente daarbij helpen door een betere mantelzorgondersteuning te faciliteren.

Zodra u voor ogen heeft wat u wilt, kunt u beginnen aan een effectieve lobby. Maar hoe lobbyt u nou het meest effectief? Hiervoor wordt vaak de volgende zin gebruikt: Als u de juiste boodschap op het juiste moment bij de juiste persoon krijgt.

De juiste boodschap

De juiste boodschap of centrale boodschap is afhankelijk van uw eigen situatie als zorgorganisatie. Uw vooraf geformuleerde lobbydoelen dienen als basis voor de juiste boodschap. Ontwikkel één overkoepelende kernboodschap en vertaal deze naar de lokale context van iedere gemeente waarmee u te maken heeft. Gebruik specifieke voorbeelden, cijfers en urgenties per gemeente, zodat de boodschap aansluit bij hun situatie, politieke kleur en prioriteiten.

Een aantal tips die kunnen helpen bij het opstellen van een concrete en duidelijke boodschap:

- **Zorg dat u weet voor welk publiek uw boodschap bestemd is**
Wilt u gemeenteraadsleden, wethouders of juist ambtenaren benaderen? Dit heeft namelijk invloed op de inhoud van de boodschap. Is uw boodschap bijvoorbeeld gericht op het beïnvloeden van gemeentelijk beleid, dan zijn gemeenteraadsleden een logisch publiek. Zorg er dan voor dat u in uw boodschap een maatschappelijk probleem aankaart, met daarbij een (door u gewenste) oplossing. Uw lobbyboodschap kan bijvoorbeeld de groeiende kloof tussen de vraag naar (ouderen)zorg en het aanbod aankaarten. Daar kan u een oplossing aan koppelen zoals extra investeringen in de regionale Wmo-zorg.

- **Zorg dat u de belangen van uw gesprekspartner kent**
Bij een perfecte lobby worden de belangen van verschillende partijen bij elkaar gebracht. Verdiep u daarom in de belangen en zorgen van uw gesprekspartner, hun meningen en positie inzake uw lobbydoel en stem de boodschap daarop af. Wat hierbij helpt is het maken van een analyse van de verkiezingsprogramma's van de lokale politieke partijen op het thema (ouderen)zorg of wonen. Op die manier weet u wat uw gesprekspartner wil en welke belangen diegene dient. Stem uw boodschap ook af op deze informatie. Uw boodschap wint namelijk aan overtuigingskracht als de ontvanger, bijvoorbeeld de ambtenaar, wethouder of het raadslid, er ook iets mee te winnen heeft.
- **Wat heeft u te bieden**
Een 'platte' boodschap die alleen uitgaat van het eigen organisatiebelang of alleen om 'extra geld' vraagt, is meestal niet kansrijk. Het moet altijd een wisselwerking zijn. Welk belang de andere partij dient, bepaalt wat u als ouderenzorgorganisatie kan aanbieden. In het gehele lobbytraject is dat een breed scala aan instrumenten. Met de expertise in uw organisatie kan u gemeenteraadsleden, wethouders en ambtenaren van waardevol advies of oplossingen voorzien.

Met uw cliënten en hun vrienden en familie heeft uw organisatie een grote achterban en daarmee wordt uw boodschap ondersteund door een groot maatschappelijk draagvlak. Benadruk dit. Eventueel kan een raadslid of een partij uw boodschap ondersteunen om tijdens de verkiezingen stemmen mee te winnen. Misschien heeft u een vernieuwende oplossing voor dat probleem waar de wethouder mee worstelt. Bied dat in uw boodschap aan.

Met andere woorden:
u heeft als ouderenzorgorganisatie veel te bieden.

Voorbeeld van een verkiezingsprogramma analyse vindt u via deze [link](#), dit is een doorlichting die ActiZ heeft gemaakt van de programma's van politieke partijen in aanloop naar de Tweede Kamer verkiezingen van 2025.

Juiste moment

Een juiste boodschap vindt alleen gehoor wanneer de andere partij bereid is te luisteren. Daarom is het van belang om het juiste moment te kiezen wanneer u uw boodschap naar voren schuift. De stelregel hierbij is: hoe eerder in het besluitvormingsproces, hoe groter de beïnvloedingsmogelijkheden. Dit is niet één moment, zowel voor als na de verkiezingen zijn er meerdere momenten om strategisch uw boodschap te verkondigen.

In aanloop naar de verkiezingen barst de campagne­strijd al vroeg los. Deze periode brengt een legio aan lobby­momenten met zich mee om uw boodschap hoog op de politieke ladder te krijgen. Denk hierbij aan een lokaal verkiezingsdebat tussen de lijsttrekkers over de uitdagingen in de (ouderen)zorg. Of denk aan het organiseren van werkbezoeken voor kandidaat raadsleden. Gebruik uw eigen media om politieke partijen te interviewen over hun verkiezingsprogramma in uw gemeente.

Na de verkiezingsdag kunt u ook verdergaan met het agenderen van uw belangen in de gemeentelijke politiek. Wanneer de uitslag bekend is, beginnen de onderhandelingen over een nieuwe coalitie in uw gemeente. Laat uw stem horen door bijvoorbeeld een brief te sturen naar de informateur.

In hoofdstuk vier gaan we uitgebreid in op hoe de verkiezingen werken, met daarbij speciale aandacht hoe u de juiste boodschap op het juiste moment bij de juiste persoon krijgt.

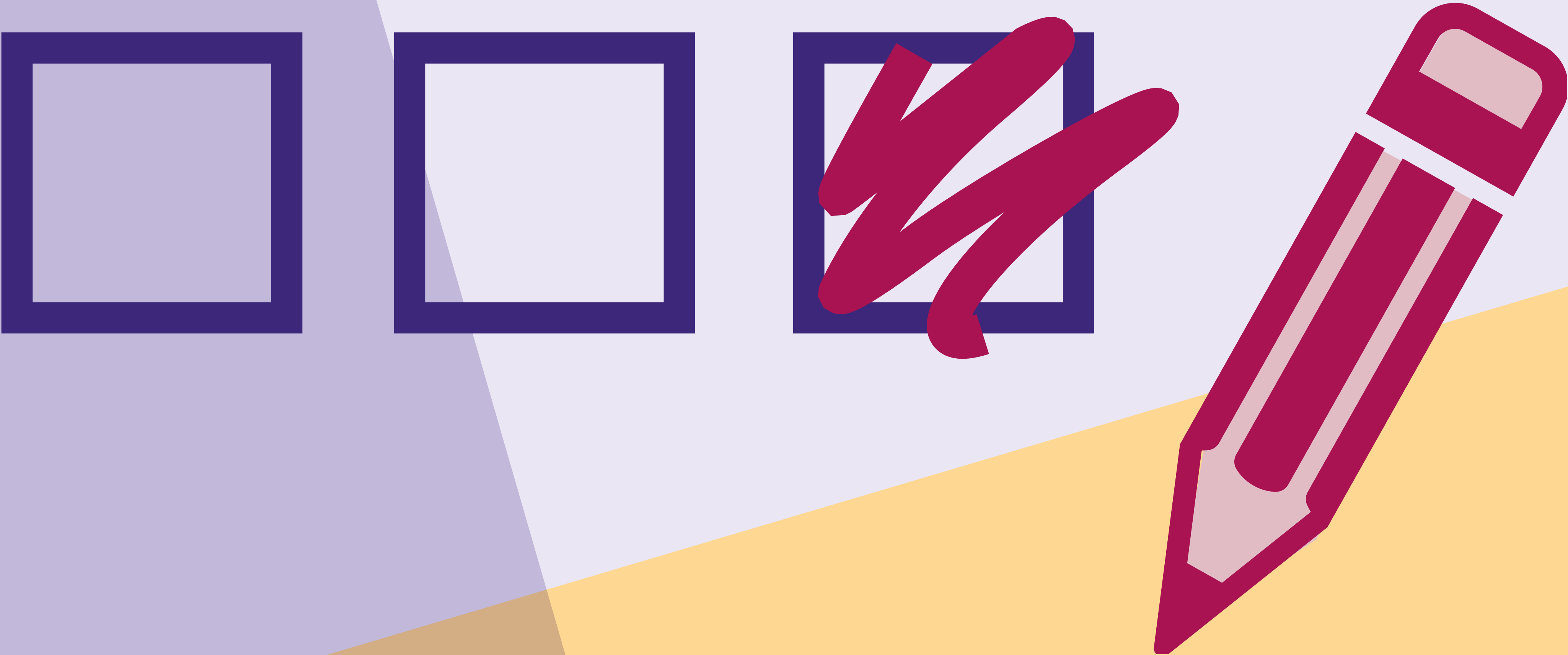

Juiste persoon

Wie de juiste persoon is om uw lobby op te richten, is om te beginnen afhankelijk van het moment in het lobbyproces en de lobbyboodschap. Dit kan een ambtenaar, een wethouder, een raadslid of misschien zelfs wel een journalist zijn. Bovendien is het verstandig om niet op één partij of persoon te wedden, maar om meerdere personen of gesprekspartner te benaderen. Houd hierbij rekening met de belangen van uw gesprekspartner; staan die dicht bij uw eigen belangen, dan zullen ze eerder geneigd zijn om uw boodschap over te nemen. Bijvoorbeeld een partij dat meer wil investeren in het sociale domein. Het is dus belangrijk dat de politieke omgeving scherp op uw netvlies staat.

Wat mooi is aan de lokale politiek is dat gemeenteraadsleden dicht bij de gemeentebewoners staat. Gebruik uw persoonlijke contacten en netwerk om uw boodschap of actie onder de aandacht van de lokale politici te brengen. Bijvoorbeeld door hen uit te nodigen voor een debat dat u organiseert.

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Verkiezingsprogramma

De basis van elke campagne voor een politieke partij is het verkiezingsprogramma. In het voorjaar van 2025 zijn de meeste partijen al begonnen met het schrijven van het verkiezingsprogramma. Hiervoor worden mensen gevraagd die actief zijn binnen de partij. De ene partij gebruikt vooral de kennis die binnen de eigen partij beschikbaar is om tot de inhoud van het verkiezingsprogramma te komen. De andere partij organiseert allerlei openbare bijeenkomsten rond uiteenlopende thema's om input uit de gemeenschap te verzamelen. Op de lokale websites van de partijen en in de lokale media kunt u vaak dergelijke bijeenkomsten vinden.

Tijdens een algemene ledenvergadering van een partij, zal het verkiezingsprogramma ter goedkeuring worden voorgelegd aan de leden. Leden kunnen tijdens zo'n vergadering dan punten laten wegstrepen of toevoegingen doen. Als het programma is aangenomen door de leden bepaalt het de toon en boodschap waarmee de partij de campagne ingaat.

Wat een verkiezingsprogramma in de gemeenteraadsverkiezing kenmerkt is dat het een uiterst lokaal karakter heeft. Het is bewust toegespitst op de situatie, uitdagingen en mogelijkheden van de specifieke gemeente. Lokale afdelingen van partijen formuleren per thema hun visie op de toekomst van hun gemeente. Toekomstige fracties

baseren hun standpunten in de gemeenteraad op deze uitgangspunten. Een raadslid kan daar niet zomaar van afwijken. Fracties die na de verkiezingen betrokken zijn bij het formatieproces proberen zoveel mogelijk punten van hun verkiezingsprogramma in het coalitieakkoord te krijgen.

Kandidatenlijst

In principe kan iedereen een gooi doen naar een zetel in de gemeenteraad. Dit kan door zelf een partij op te richten of door op de kandidatenlijst van een bestaande partij te komen. Voor de laatste optie moet je wel eerst solliciteren en lid zijn van de betreffende partij. Een kandidaat hoopt natuurlijk zo hoog mogelijk op de lijst te staan. Hoe hoger, hoe meer kans om daadwerkelijk zitting te nemen in de gemeenteraad. Maar een lage positie hoeft niet altijd kansloos te zijn. Een kandidaat kan namelijk een voorkeurszetel behalen. De keuze voor een lijsttrekker is meestal een losse procedure, soms door aanwijzing van het bestuur.

Een kandidaat gemeenteraadslid zal er naar streven om zoveel mogelijk stemmen binnen te halen. Een fors aantal persoonlijke stemmen geeft namelijk een breed maatschappelijk mandaat. Hier kunt u als (ouderen)zorgorganisatie goed gebruik van maken. Nodig bijvoorbeeld een kandidaat uit om zich voor te stellen en hun visie op de lokale (ouderen) zorg uiteen te zetten. Dit kan in de vorm van een interview in uw nieuwsbrief of column op de website. Zo kunt u zich presenteren als gelijkwaardige en betrouwbare gesprekspartner, u bouwt een relatie op en tegelijkertijd brengt het uw lobbyboodschap op de politieke agenda van de kandidaat.

Campagne

Als de verkiezingsprogramma's en de kandidatenlijsten zijn vastgesteld en de verkiezingsdatum nadert, begint de strijd om de stem van de lokale kiezer. In de laatste drie weken tot de verkiezingsdag, begint de zogenaamde 'hete fase'. De campagne komt dan echt op stoom en partijen worden steeds zichtbaarder in het straatbeeld van uw gemeente.

De kandidaten voeren niet alleen campagne. Het campagne-team bestaat uit een grote groep betrokken vrijwilligers die bij u in de gemeente wonen. Dit kan bijvoorbeeld een lokale ondernemer zijn maar ook iemand binnen uw eigen organisatie. Dit team staat onder leiding van een campagne-coördinator. De werkzaamheden van het campagneteam bestaan onder meer uit het genereren van zoveel mogelijk media-aandacht voor de kandidaten, van deur tot deur gaan ('canvassen') en kandidaten voorbereiden op debatten.

Een effectief campagneteam zal campagne voeren op een duidelijk thema, met dat thema willen zij zich profileren. Met als doel om zo herkenbaar mogelijk te zijn voor de kiezer. Het team vertaalt dit overkoepelende thema naar boodschappen en strategieën die aansluiten bij de doelgroepen waar de lokale partij zich specifiek op richt. Speel hierop in. Bent u bijvoorbeeld van plan om een kandidaat of lijsttrekker uit te nodigen? Gebruik het thema waar de partij campagne op

voert en koppel uw eigen lobbyboodschap eraan. Voert een partij bijvoorbeeld campagne op het thema woningbouw? Nodig dan een kandidaat van die partij uit om te praten over ouderenhuisvesting of levensloopbestendig bouwen.

Sociale media spelen een steeds grotere rol in de campagne van politieke partijen. Houd dit dus goed in de gaten. Hier kunt u veel informatie vinden over de standpunten van partijen en op welke thema's ze zich profileren. Heeft u bijvoorbeeld een interview gedaan met een lokale kandidaat voor uw ledenblad, plaats dit dan ook op uw eigen sociale mediakanalen en tag daarin de kandidaat. Hierdoor vergroot u niet alleen de reikwijdte van uw lobbyboodschap; de publiciteit maakt het ook aantrekkelijk voor kandidaten van andere partijen om een interview met u te doen.

Na de verkiezingen: Coalitieonderhandelingen

Wanneer alle stemmen zijn geteld en de uitslag officieel is gepubliceerd, wordt opgemaakt wie op welke zetel in de gemeenteraad mag gaan zitten. Maar uw belangenvertegenwoordiging of lobby is hiermee nog niet ten einde. Na de verkiezingen breekt er een nieuwe fase: de coalitieonderhandelingen. De politieke partijen gaan dan kijken wie er een coalitie kan gaan vormen die een meerderheid heeft in de gemeenteraad. Deze coalitie schrijft ook gezamenlijk een coalitieakkoord met daarin afspraken en doelstellingen voor uw gemeente voor de komende vier jaar.

Maar hoe komt een coalitie en het coalitieakkoord tot stand? En hoe kunt u uw belang hierin plaatsen? Net als bij de landelijke verkiezingen zal de grootste partij het voortouw nemen. Dit proces kan enkele weken tot enkele maanden duren voor er een akkoord op tafel ligt. Omdat zulke politieke onderhandelingen gedijen bij een onafhankelijk voorzitter die boven de partijen staat, wordt vaak een informateur aangesteld. Meestal is dit een oud-politicus afkomstig van de grootste partij, met een grote staat van dienst.

De aanstelling van een informateur biedt u weer een mogelijkheid om uw lobbyboodschap naar voren te schuiven. Voordat de onderhandelingen daadwerkelijk van start gaan zal de informateur onderzoeken wat de uitdagingen en

problemen in de betreffende gemeente zijn. Wees daarom proactief en schrijf bijvoorbeeld een brief naar de informateur met daarin uw lobbyboodschap en draag oplossingen of advies aan. Hiermee presenteert u uw organisatie als betrokken gesprekspartner met veel inhoudelijke expertise. Stuur deze brief ook naar de verwachte partijen die samen gaan onderhandelen over een nieuwe coalitie. Breng daarnaast de lokale gemeenschap op de hoogte van uw brief, via uw eigen sociale mediakanalen en de lokale pers.

Wanneer de coalitie eenmaal is gevormd en een akkoord is gesloten, met daarin een visie voor de komende vier jaar, gaat men over tot de volgende stap. Dat is namelijk de verdeling van portefeuilles in het college van burgemeester en wethouders. In uw eigen lobbyplan is het verstandig om de nieuwe wethouders in uw gemeente uit te nodigen voor een werkbezoek. Beperk u niet tot alleen de wethouder die verantwoordelijk is voor (ouderen)zorg in uw gemeente, maar nodig bijvoorbeeld ook de verantwoordelijke wethouder voor financiën uit.

Het is belangrijk om bij een breed pallet aan bestuurders uw lobbyboodschap onder de aandacht te brengen. Benut daarom ook de opgedane contacten uit de campagnetijd. Onderhoud de relatie met raadsleden en ambtenaren die

zich bezighouden met (ouderen)zorg en andere relevante thema's. Hoewel bij de formatie het beleid bepaald wordt, wordt tijdens de regeerperiode van de coalitie het beleid gevormd en tussentijds bijgestuurd. Het is daarom goed dat raadsleden en ambtenaren weten wat er speelt in de praktijk en weten dat zij uw organisatie kunnen benaderen als ze informatie nodig hebben. U bent immers de deskundige op het terrein van zorg voor ouderen.

Tot slot, wat gebeurt er als de coalitie tussentijds valt? Anders dan in de Tweede Kamer volgen er geen nieuwe verkiezingen als een coalitie valt. Fracties moeten dan een nieuwe oplossing vinden met de oude verkiezingsuitslag. Houd daarom ook contact met oppositiepartij(en).

Voorbeeld moties

Na de coalitieonderhandelingen start het college met de uitvoering van het beleid, terwijl de gemeenteraad hen hierop controleert. In deze fase kunt u invloed uitoefenen op het politieke proces. Hiernaast vindt u een voorbeeld motie over wonen die u via gemeenteraadsleden aan het college kunt voorleggen.

Constaterende dat:

- Het overheidsbeleid om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis te laten wonen de woonbehoefte en wensen van senioren verandert.
- Het aantal (alleenstaande) senioren sterk groeit, inclusief een verdubbeling van thuiswonende senioren die zorg en ondersteuning nodig hebben.
- De vraag naar seniorenwoningen in de nabijheid van voorzieningen zal toenemen.
- Er behoefte is aan geclusterd wonen voor ouderen, met nadruk op welzijn en samenredzaamheid.
- Er succesvolle voorbeeldprojecten bestaan, zoals de Knarrenhof, het Thuishuis, het Oudenhuis en Verzorgd Wonen, die navolging verdienen.

Overwegende dat:

- Er een woonvisie ligt waarin de uitdagingen voor seniorenhuisvesting zijn benoemd, of dat gemeenten zonder woonleefvisie onvoldoende anticiperen op demografische ontwikkelingen op korte en lange termijn.
- De realisatie van (aangepaste) seniorenwoningen of levensloopbestendige woningen bijdraagt aan:
 - 1 Beter leven en participeren van senioren
 - 2 Vermindering van zorgkosten
 - 3 Verbetering van doorstroming op de woningmarkt

Verzoekt het college van burgemeesters en wethouders:

- In samenwerking met senioren, woningcorporaties, zorgaanbieders en andere stakeholders een concrete invulling van de woonleefvisie voor senioren uit te werken, inclusief specifieke plannen en acties.

Succesfactor en valkuilen

Een succesvolle lokale lobby vraagt om een doordachte aanpak. Wat draagt bij aan een sterke lobby en waar liggen de risico's? Hieronder staan de belangrijkste succesfactoren én valkuilen op een rij, zodat u goed voorbereid het gesprek met lokale stakeholders kunt aangaan.

Succesfactoren:

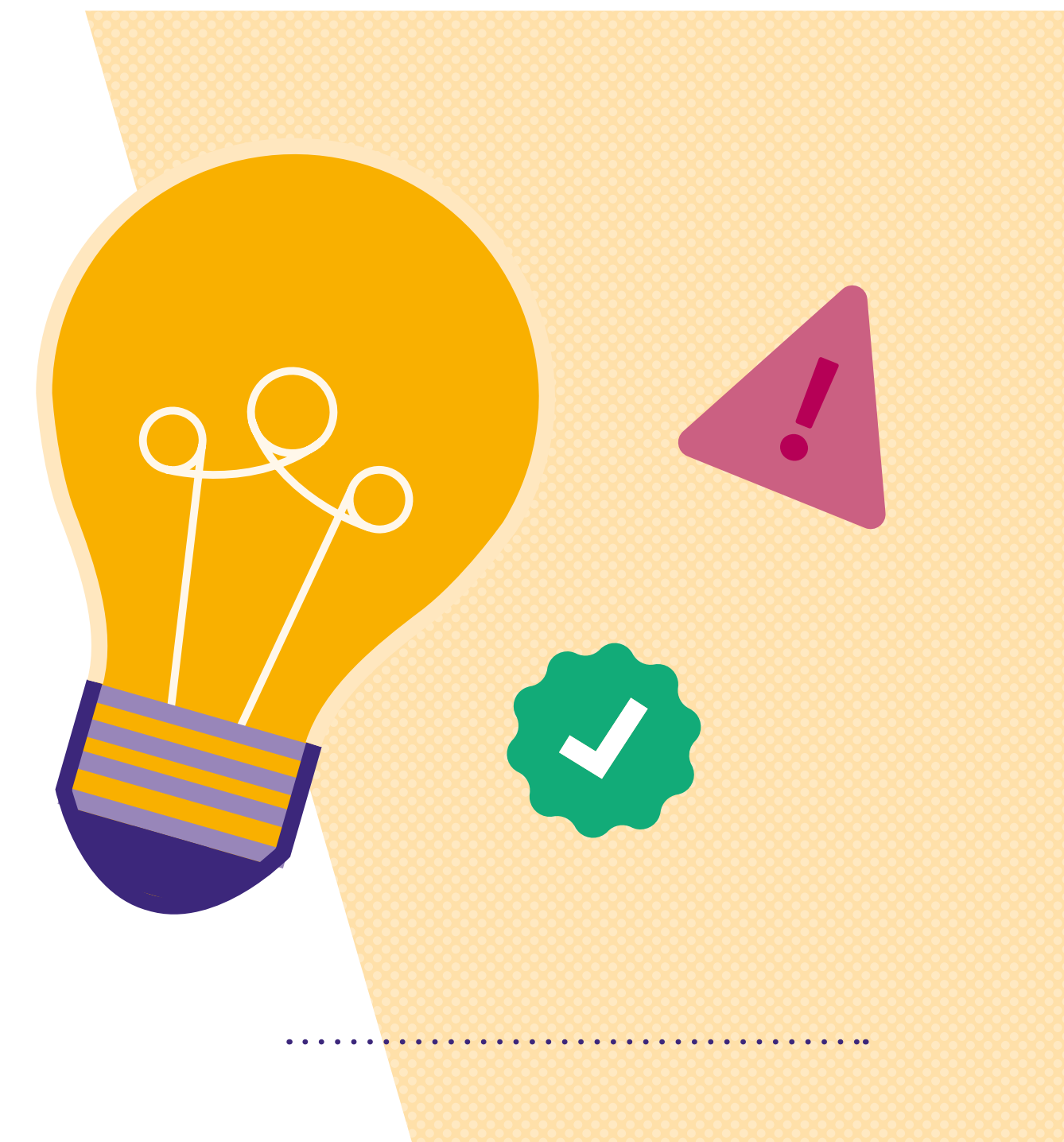
- Benader startende beslissers: Nieuwe ambtenaren, raadsleden en wethouders staan open voor nieuwe inzichten. Lang zittende beslissers zijn vaak minder ontvankelijk.
- Wees creatief en onvoorspelbaar: Werk samen met onverwachte partijen en breng uw boodschap op een verrassende manier over, bijvoorbeeld tijdens een werkbezoek of politiek café.
- Bied feitelijke en correcte informatie: Alleen zo bouwt u een vertrouwensband op.
- Onderhoud relaties: Bedank raadsleden of wethouders die uw standpunt hebben ondersteund, bijvoorbeeld met een brief, positieve pers of social media bericht, ongeacht de uitkomst.
- Richt u bij tegenwerking op alternatieve kanalen: Als wethouders of ambtenaren niet meewerken, focus dan op de gemeenteraad. De pers kan ook worden ingezet om wantoestanden aan te kaarten.

- Gebruik meerdere middelen tegelijk: Zet lobbymiddelen gelijktijdig in voor meer effect.
- Werk aan uw netwerk: Onderhoud contact, ook wanneer er geen lopend dossier is (informatieve brieven, voortgangsgesprekken, werkbezoeken, netwerkborrels).
- Zorg voor een positief imago: Een positieve grondhouding en goed ondernemerschap dragen bij aan een sterke reputatie van uw organisatie of vereniging.

Valkuilen:

- Focus niet op één partij: Richt u niet alleen op coalitiepartijen; oppositiepartijen kunnen na de verkiezingen in de coalitie komen. Bouw daarom ook bij hen een netwerk op.
- Monitor beloften: Politieke beloftes worden niet altijd nagekomen.
- Verbrand geen bruggen: Tegenstanders van vandaag kunnen medestanders van morgen zijn; vermijd het maken van vijanden.
- Wees terughoudend met publiciteit: Maak geen overmatig lawaai bij successen; tegenstanders kunnen snel reageren.
- Altijd correcte informatie: Onjuiste informatie sluit toekomstige gesprekken af.
- Behoud duidelijke standpunten: Samenwerking met andere organisaties mag uw kernboodschap niet verwateren.

- Houd rekening met gemeentelijke bereidwilligheid: Niet alle gemeenten zijn ontvankelijk of beschikken over een krachtig bestuur met voldoende draagvlak.
- Verspil geen energie aan kansloze onderwerpen: Overmatig aandringen op een onderwerp zonder perspectief werkt averechts.

Colofon

Ontwerp en opmaak: maan identity. design. content.
Ulvenhout

©oktober 2025

Deze uitgave mag zonder toestemming van ActiZ voor niet-commercieel gebruik worden gedownload. Afzonderlijk gebruik van het beeldmateriaal is niet toegestaan. Voorts alle rechten voorbehouden.

Disclaimer

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Het is evenwel niet geheel uitgesloten dat de informatie in deze uitgave onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat. ActiZ aanvaardt geen aansprakelijkheid voor directe of indirecte schade ontstaan door eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

branchevereniging van zorgorganisaties

verpleeghuiszorg | zorg thuis | revalidatie en herstel | jeugd

.....